

رفتار محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه شیراز و ارتباط آن با نگرانی محیط‌زیستی و منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی

*اصغر میرفردی^۱، درنا سلامتیان^۲

۱. دانشیار بخش جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز

۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز

(دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۲۶ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۱)

Environmental Behavior of Shiraz University Students and its Relationship with Environmental Concern and Information Resources of Environmental Awareness

*Asghar Mirfardi¹, Dorna Salamatian²

1. Associate Professor, Department of Sociology, Shiraz University, Iran

2. Ph.D. Student of Sociology, Shiraz University, Iran

(Received: 2020.07.16 Accepted: 2021.01.10)

Abstract:

Natural environment and its troubles are prevalent. Environment conservation requires appropriate pro-environmental behaviors. Thus, this paper aimed to investigate the environmental behavior (EB) and its relationship to environmental concern, using information resources of environmental awareness and some demographic factors such as gender and age among Iranian university students (the case of Shiraz University students). Using a survey method and a structured questionnaire, 400 students were studied in Iran. The environmental behavior scale (Mirfardi et al., 2017) and self-administered environmental concern scale were used for measuring the variables. The samples were selected via clustering sampling with the appropriated size. Face validity and factor analysis were used for the validity and Cronbach's Alpha (environmental behavior= 0.55; environmental concern= 0.77; use of information resources of environmental awareness, 0.68) for the reliability evaluation. Findings showed that there was a direct and significant relationship between the variables of age, and environmental concern as well as the information resources of environmental awareness as independent variables and the pro-environmental behavior as the dependent variable ($p < 0.001$). Also, the environmental behavior variable showed a significant difference with the gender variable. This study showed that environmental concern, and age have important roles in the formation of environmental behavior.

Keywords: Environmental Behavior, Environmental Concern, Information Resources of Environmental Awareness, Gender, Shiraz.

چکیده:

این مقاله با بهره‌گیری از روش پیمایشی به بررسی رفتار محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه شیراز و رابطه آن با نگرانی محیط‌زیستی، استفاده از منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی و برخی متغیرهای جمعیت‌شناختی پرداخته است. جامعه آماری کلیه دانشجویان دانشگاه شیراز بوده‌اند که تعداد ۴۰۰ نفر به‌عنوان حجم نمونه تعیین و با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای متناسب با حجم نمونه‌ها انتخاب شدند. متغیر رفتار محیط‌زیستی با استفاده از مقیاس رفتار محیط‌زیستی بکار گرفته شده توسط میرفردی و همکاران (Mirfardi et al., 2017)، متغیر منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی با استفاده از مقیاس منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی بکار گرفته شده توسط پازوکجی و صالحی (Pazokinejad & Salehi, 2014) و متغیر نگرانی محیط‌زیستی با استفاده از مقیاس محقق-ساخته سنجیده شدند. برای تعیین اعتبار پرسشنامه از اعتبار سازه و صورتی استفاده شده است. برای تعیین پایایی مقیاس رفتار محیط‌زیستی و نگرانی محیط‌زیستی، از هماهنگی درونی ابزار به روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که مقدار آن برای رفتار محیط‌زیستی برابر با ۰/۵۵، منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی برابر با ۰/۶۸ و برای نگرانی محیط‌زیستی برابر با ۰/۷۴ بوده است. داده‌های پرسشنامه به‌وسیله نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که متغیر وابسته (رفتار محیط‌زیستی) با متغیرهای نگرانی محیط‌زیستی، منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی و سن در سطح ۹۹ درصد رابطه مستقیم و معناداری دارد. همچنین رفتار محیط‌زیستی زنان و مردان در سطح ۹۵ درصد دارای تفاوت معناداری بود. نتیجه اینکه نگرانی محیط‌زیستی و سن افراد، نقش مهمی در رفتار محیط‌زیستی دارند.

واژه‌های کلیدی: محیط‌زیست، رفتار محیط‌زیستی، نگرانی محیط‌زیستی، منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی، جنسیت، شیراز.

*نویسنده مسئول: اصغر میرفردی

E-mail: Amirfardi@shirazu.ac.ir

*Corresponding Author: Asghar Mirfardi

مقدمه

محیط‌زیست، عنصری حیاتی برای زندگی انسان‌ها است و حوزه‌های علمی گوناگونی به آن توجه دارند. توجه به محیط‌زیست در دهه‌های اخیر در حوزه علوم اجتماعی روزافزون بوده است.

هرچند تفکر درباره اهمیت و ارزش محیط‌زیست به اندازه تاریخ جوامع انسانی قدمت دارد (Banifateme et al., 2013)، اما امروزه نقش عوامل انسانی برای مقابله با مشکلات محیط‌زیستی و نیز یافتن راه‌حل‌های مناسب، بیش‌ازپیش موردتوجه صاحب‌نظران و اندیشمندان قرار گرفته است (Salehi, 2010, Mahdavi et al., 2010). بخش زیادی از آلودگی‌های محیط‌زیستی ناشی از رفتارهای افراد است و رفتارهای محیط‌زیستی انسان، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین عوامل بر محیط‌زیست، موردتوجه اندیشمندان قرار گرفته است (Salehi & Emamgholi, 2013). از نظر مفهومی، رفتارهای محیط‌زیستی، مجموعه‌ای از کنش‌های افراد جامعه نسبت به محیط‌زیست است که در یک طیف وسیع، احساسات، تمایلات و آمادگی‌های خاص برای رفتار نسبت به محیط‌زیست را شامل می‌شود (Hajizadeh Meymandi et al., 2015). در واقع، نوع برخورد افراد با محیط‌زیست می‌تواند پیامدهای محیط‌زیستی متفاوتی داشته باشد. در این زمینه، می‌توان از دو گونه رفتار محیط‌زیستی مسئولانه و یا غیرمسئولانه نام برد. در هر جامعه‌ای افراد به گونه‌هایی خاصی با محیط‌زیست رفتار می‌کنند که ممکن است این برخورد کاملاً مسئولانه یا کاملاً غیرمسئولانه یا رفتاری بینابین این دو باشد (Aghili, 2009). مسائل محیط‌زیستی منحصر به یک جامعه یا مکان جغرافیایی خاص نیستند، بلکه ابعاد فراملیتی دارد (Salehi & Emamgholi, 2013)؛ بنابراین، محیط‌زیست از سطح ملی تا جهانی، در معرض تهدیدهای جدی است. فهرست این تهدیدها از گرم شدن اقلیم زمین تا از دست دادن تنوع زیستی و انواع آلودگی‌هایی که بشر برای مهار طبیعت و محیط‌زیست و در نهایت کسب قدرت و ثروت به کره زمین تحمیل کرده و موجب تخریب آن شده، متعدد است. تخریب محیط‌زیست و از بین رفتن آن مساوی با تخریب چرخه زندگی و از بین رفتن امکان ادامه حیات است (Salehi, 2017).

کنش‌ها و رفتارهای محیط‌زیستی ضمن این‌که بر بیشتر مسائل و تهدیدات محیط‌زیست تأثیر می‌گذارند، خود نیز از عواملی تأثیر می‌پذیرند (Ghaderi et al., 2015). تحقیقات

گوناگون نشان داده‌اند که عوامل گوناگونی بر رفتارهای محیط‌زیستی تأثیر دارند که از جمله آنها می‌توان به نگرانی محیط‌زیستی (Franson & Garling, 1999; Millfont & Duckitt, 2006 & Hedlund, 2011)، منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی (Chan, 2001, Barber et al., 2009, Schlegelmich, 1996) و یا به برخی تحقیقات اشاره نمود که به نقش جنسیت پرداخته‌اند (Davidson & Freudenburg, 1993, Stern & Dietz, 1993 & Zelezny, 2000).

نگرانی محیط‌زیستی به بخشی از دغدغه‌های محیط‌زیستی می‌پردازد که با میزان آگاهی افراد از مشکلات مربوط به محیط‌زیست و تلاش‌هایی برای حل این مشکلات مرتبط است. برخی محققان نگرانی زیست‌محیطی را به‌عنوان یک ارزیابی یا نگرشی نسبت به حقایق، رفتار خود فرد یا رفتار دیگران همراه با پیامدهایی برای محیط‌زیست تلقی می‌کنند (Fransson & Gärling, 1999). فریتینو^۱ (۲۰۱۰) معتقد است که دستیابی به آگاهی محیط‌زیستی نخستین گام در راه نیل به پایداری محیط‌زیستی به‌طور انسانی است و اساساً شرط بقای آینده بشریت آگاهی محیط‌زیستی، توانایی فهم اصول شناخت محیط‌زیست و زندگی کردن بر پایه آنهاست. نتایج تحقیق کالانتاری و همکاران^۲ (۲۰۰۷) نشان داد که دغدغه زیست‌محیطی، ارزش‌های افراد را در خصوص ارتباط میان محیط‌زیست و جامعه و ارتباط میان افراد و محیط‌زیست و ادراکات آنان از مسائل خاص زیست‌محیطی تأیید می‌کند. زنان همواره ارتباط نزدیکی با محیط‌زیست دارند و به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم از آن بهره‌مند می‌شوند بنابراین بجاست که به فعالیت‌های محیط‌زیستی آنها توجه ویژه شود. زنان می‌توانند مسیر بسیاری از رفتارهای پرخطر ضد محیط‌زیست را تغییر دهند (Ahmadi et al., 2017).

دانکلمن معتقد است که اگرچه در نگاه اول، ارتباط میان جامعه انسانی و محیط‌زیست فیزیکی از نظر جنسیت خنثی تلقی می‌شود، به‌گونه‌ای که به نظر می‌رسد به شیوه مشابهی هم زنان و هم مردان را تحت تأثیر قرار می‌دهد، ولی با بررسی دقیق‌تر می‌توان پی برد که این رابطه به‌هیچ‌وجه خنثی نیست. ساخت اجتماعی - فرهنگی متمایز این روابط میان زنان و مردان بدین معنی است که ارتباط میان افراد و محیط فیزیکی

1. Frytjev

2. Kalantari et al.

دانشگاه‌ها برای بهبود بخشیدن به رفتارهای محیط‌زیستی نیازمند دستیابی به اطلاعات تحلیلی از رفتارهای محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه‌ها است. دانشگاه شیراز به‌عنوان یکی از دانشگاه‌های جامع کشور که حدود ۱۹ هزار نفر دانشجو دارد (Shiraz University, 2018) و بخش قابل‌توجهی از دانشجویان آن بومی استان فارس می‌باشند، می‌تواند هم در زمینه رفتار محیط‌زیستی و هم مشارکت در برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و اجرایی مرتبط با محیط‌زیست نقش مهمی ایفا نماید.

استان فارس و شهر شیراز نیز در منطقه خشک و نیمه‌خشک کشور قرار دارد و برنامه‌های محیط‌زیستی برای این منطقه از ضرورت بالایی برخوردار است. هرگونه برنامه‌ریزی برای مشارکت دادن دانشجویان در برنامه‌های حفظ محیط‌زیست و بهره‌مندی از توانایی آنان نیازمند شناخت علمی از نگرانی آنها در این حوزه و نوع رفتار محیط‌زیستی آنان است. دانشگاه به‌عنوان مرکزی که زنان و مردان جوان و همچنین افراد مناطق و قومیت‌های گوناگون در آن به تحصیل می‌پردازند، بستر مناسبی برای ارزیابی رفتارها و نگرانی‌های محیط‌زیستی است. از این‌رو، هدف تحقیق حاضر، بر آن بوده است تا به شناسایی علمی وضعیت رفتار محیط‌زیستی و رابطه آن با نگرانی محیط‌زیستی در میان دانشجویان دانشگاه شیراز بپردازد و به این پرسش پاسخ دهد که نگرانی محیط‌زیستی چه ارتباطی با رفتار محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه شیراز دارند؟ با توجه به حضور روزافزون زنان در عرصه‌های دانشگاهی و نقش آنها هم در کانون خانواده‌ها و هم در عرصه‌های اجتماعی؛ ارزیابی مقایسه‌ای رفتار محیط‌زیستی دانشجویان با توجه به جنسیت آنها می‌تواند جایگاه محیط‌زیست و دغدغه درباره آن را بین زنان و مردان نشان دهد. در این راستا، رفتار محیط‌زیستی زنان و مردان به شکل مقایسه‌ای نیز مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

پژوهش‌های گوناگونی در زمینه رفتار محیط‌زیستی انجام شده که در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌شود. متقی و گویمی^۲ (۲۰۱۳) تحقیقی با عنوان «گردشگری و محیط‌زیست (بررسی فرصت‌ها، نگرانی و رفتار محیط‌زیستی در بین گردشگران ساحلی شهر بوشهر)» به این نتیجه رسیدند که نگرانی محیط‌زیستی و فرصت‌ها هر یک به‌نوبه خود با رفتار

برای دو جنس، به گونه متفاوتی عمل می‌کند (Dankelman, 2005). استرن و دایتز^۱ (۱۹۹۳) در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که زنان در مورد نتایج مضر محیط‌زیستی برای دیگران، اکوسیستم و خود، اعتقادات قوی‌تری دارند و این عقاید بیشتر رفتارهای طرفداران محیط‌زیست را پیش‌بینی می‌کند (Zelezny et al., 2000; Hunter et al., 2004; Pisano & Lubell., 2015, Xiao & McCright., 2015).

اقتدار، گروه‌ها و جنسیت‌های مختلف ممکن است از میزان متفاوتی از نگرانی‌های محیط‌زیستی برخوردار باشند و به همین تناسب می‌تواند رفتارهای محیط‌زیستی گوناگونی داشته باشند. رفتارهای محیط‌زیستی گروه‌ها و اصناف مختلف به‌ویژه فعالان اقتصادی در روستاها و غیره، مورد مطالعه پژوهشگران قرار گرفته‌اند. با وجود اهمیت چنین اقشاری در حفظ تنوع زیستی، ضرورت دارد رفتار محیط‌زیستی شهروندانی که هم در مطالعات کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند و هم نقش مهمی در مدیریت رفتارهای محیط‌زیستی دارند، به شکل تخصصی مورد ارزیابی قرار گیرد. هرگونه مطالعه‌ای در زمینه مسائل مهم جامعه، می‌بایست در راستای دستیابی به شناخت علمی مسئله و ارائه پیشنهادها کاربردی برای کاهش دامنه مسئله باشد. با این تعبیر، هر پژوهش اجتماعی ضمن اینکه به تبیین مسئله می‌پردازد؛ نگاهی به آینده نیز دارد تا کنشگران را به کنشگری سازنده برای برون‌رفت از آن مسئله ترغیب نماید. دانشجویان به‌عنوان نسلی مرتبط با دانش و آگاهی‌های نوین، می‌توانند در زمینه‌های اجتماعی نقش مهم و سازنده‌ای داشته باشند. افزون بر نقش دانشجویان در جامعه؛ نقش زنان و مردان در روند جامعه‌پذیری کودکان و نوجوانان نیز اهمیت محوری دارد. در زمینه محیط‌زیست نیز نقش اقشار گوناگون و به‌ویژه شهروندانی که با حوزه‌های جامعه‌پذیری و اجرایی آینده سروکار دارند، انکارناپذیر است. حفظ محیط‌زیست، به‌عنوان ضرورت دهه‌های کنونی بشر و به‌ویژه جامعه‌ای چون ایران که در منطقه نیمه‌خشک جهان قرار دارد؛ نیازمند رفتارهای مسئولانه درباره محیط‌زیست است و جوانان و دانشجویان هم به‌عنوان نسل فعال آینده و هم به‌عنوان نسلی که بیشترین پیوند را با منابع و فناوری اطلاعاتی نوین، حوزه دانش، متون نوشتاری و آگاهی‌بخش دارند، می‌توانند نقش مهمی در زمینه حفظ محیط‌زیست داشته باشند. بهره‌گیری از ظرفیت‌های انسانی

رفتار حفاظت از محیط‌زیست روستاییان شهرستان باغ‌ملک استان خوزستان» دریافتند که متغیرهای اخلاق، ارزش‌ها، نگرش، نگرانی و نیت محیط‌زیستی تأثیر معنی‌داری بر متغیر رفتار محیط‌زیستی داشتند. تام و چان^۷ (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان «نگرانی محیط‌زیستی ارتباط ضعیفی با رفتارهای حامی محیط‌زیست در بعضی جوامع دارد» به این نتیجه رسیدند که در جوامعی که بی‌اعتمادی، باور به کنترل خارجی و اعتقاد به نظم کمتر است، نگرانی محیط‌زیستی نیز کمتر است و نگرانی‌های محیط‌زیستی در کشورهایی که فردگرایی رواج دارد، بیشتر است. کاسالو و اسکاریو^۸ (۲۰۱۸) در تحقیقی با عنوان «عدم همبستگی میان نگرش و رفتار محیط‌زیستی شهروندان اسپانیایی» دریافتند که بین نگرش‌های قوی و رفتار محیط‌زیستی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. در این تحقیق رابطه سن و جنسیت با رفتار محیط‌زیستی تأیید شد. گالن و همکاران^۹ (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان «چه کسی بیشتر آلودگی ایجاد می‌کند؟ تفاوت جنسیتی در مصرف» به این نتیجه رسیدند که زنان نسبت به مردان کمتر آلودگی محیط‌زیستی ایجاد می‌کنند، بنابراین رفتار محیط‌زیستی مسئولانه‌تری نسبت به مردان دارند.

ادبیات تحقیقی موجود در زمینه رفتار محیط‌زیستی نشان می‌دهند که مطالعات بیشتر بر روی فعالان عرصه‌های اقتصادی و تولیدی و یا شهروندان عادی انجام شده است و دانشجویان و دانشگاهیان، با وجود نقشی که در زمینه محیط‌زیست می‌توانند داشته باشند، کمتر مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. این پژوهش به‌صورت ویژه به رفتار و دغدغه محیط‌زیستی دانشجویان یکی از دانشگاه‌های جامع کشور پرداخته است.

برای روشن شدن بعد تحلیلی - نظری موضوع مروری بر نظریه‌ها انجام می‌شود.

برای بررسی رفتارهای محیط‌زیستی، منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی و نگرانی محیط‌زیستی، تعدادی از نظریه‌ها به‌صورت مستقیم و یا غیرمستقیم قابلیت کاربرد در این حوزه را دارند که در اینجا، به معرفی آنها و تناسب نظری با موضوع بررسی پرداخته می‌شود.

محیط‌زیستی گردشگران رابطه معنادار و مثبتی دارند. نصرتی و همکاران^۱ (۲۰۱۷) تحقیقی با عنوان «تبیین جامعه‌شناختی رفتار محیط‌زیستی در بین شهروندان شهر تهران» را با ابزار پرسشنامه و با نمونه ۳۸۵ نفری انجام دادند، آنان دریافتند که رابطه مثبت و معناداری بین نگرش و منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی با رفتار محیط‌زیستی وجود دارد. در مجموع دو متغیر نگرش و آگاهی محیط‌زیستی توانسته‌اند ۶ درصد از واریانس رفتار محیط‌زیستی را تبیین کنند. میرفردی و همکاران^۲ (۲۰۱۷) تحقیقی با «عنوان بررسی تأثیر مسئولیت‌پذیری بر رفتارهای محیط‌زیستی با میانجی‌گری رسانه‌ها (نمونه موردی: شهر اهواز)» به این نتیجه رسیدند که مسئولیت‌پذیری و میزان استفاده از رسانه‌ها با رفتار محیط‌زیستی رابطه‌ای معنادار و مثبت دارد. همچنین بین متغیرهای سن، جنسیت، وضعیت تأهل با رفتارهای محیط‌زیستی رابطه و تفاوت معناداری مشاهده نگردید. احمدی و همکاران^۳ (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان «بررسی رابطه جنسیت با شهروندی محیط‌زیستی (مطالعه موردی مناطق ۳، ۱۱ و ۱۹ تهران)» که با ابزار پرسشنامه در شهر تهران و با نمونه ۳۸۵ نفری انجام دادند، دریافتند که تفاوت معناداری بین آگاهی محیط‌زیستی و رفتار محیط‌زیستی زنان و مردان وجود دارد. سلیمان پورومران و همکاران^۴ (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان «جهانی‌شدن، سیاست و سواد محیط‌زیستی: سیری تاریخی به مکاتب و نظریه‌پردازان محیط‌زیست» به این نتیجه رسیدند که بین رفتار حفاظت از محیط‌زیست با اطلاعات و آگاهی زیست‌محیطی، نگرش و نگرانی زیست‌محیطی، آموزش، سواد و اخلاق زیست‌محیطی ارتباط معناداری وجود دارد. عباس‌زاده و کریم‌زاده^۵ (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان «جهت‌گیری‌های زنان نسبت به محیط‌زیست (محل مطالعه: ارومیه)» دریافتند که دغدغه‌های (نگرانی) محیط‌زیستی در زنان شکل گرفته است، اما به دلیل وجود برخی عوامل ساختاری و فرهنگی، این دغدغه‌ها در عمل و در رفتارهای روزمره نقش مؤثری ندارد. نعیمی و همکاران^۶ (۲۰۱۸) در تحقیقی با عنوان «تحلیل سازه‌های محیط‌زیستی تأثیرگذار بر

1. Nosrati et al.
2. Mirfardi et al.
3. Ahmadi et al.
4. Soleiman Pouromran et al.
5. Abaszade & Karimzade
6. Naeimi et al

7. Tam & Chan

8. Casalo & Escario

9. Guillén et al.

بیشتری نشان داده است (Barry, 2001). وی با تمایز ریسک‌های گذشته و حال، دو نوع ریسک را از هم مجزا می‌سازد: ریسک خارجی و ریسک تولیدشده. در گذشته تنوع ریسک‌ها ناشی از طبیعت بود اما امروز نگران کارهایی هستیم که خود با طبیعت می‌کنیم. این انتقال نشانه ظهور سیاست محیط‌زیستی و علایق محیط‌زیستی است (Giddens, 2001). گیدنز ریسک تولیدشده را در قالب مدرنیته مطرح می‌کند. مدرنیته دنیای افسارگسیخته‌ای است که از نظر سرعت، دامنه و عمق دگرگونی بر نظام‌های قبلی پیش گرفته است. به گفته وی، مدرنیته یک فرهنگ مخاطره‌آمیز است (Ritzer & Goodman, 2011). مدرنیته احتمال کلی مخاطره را در برخی از حوزه‌ها و شیوه‌های معین زندگی کاهش می‌دهد، اما در عین حال شاخص‌های مخاطره آفرین جدیدی را مطرح می‌سازد که در اعصار پیشین بیشتر آنها و یا همه آنها ناشناخته بودند (Turner, 1994). گیدنز سیاست‌های زیست‌محیطی را پیشرفت‌هایی می‌داند که به سمت اخلاقی شدن نظم اجتماعی، نهادها و روابط گرایش دارد. او جنبش‌های محیط‌زیستی را کوششی برای استقرار فردی بنیادهای اخلاقی و امنیت‌هنجاری در زندگی مردم می‌داند (Barry, 2001). در مورد اهمیت نظریه گیدنز می‌توان گفت: نخست، این‌که تبیین‌های او ناظر به بررسی تعامل میان سرمایه‌داری و منفعت‌گرایی است و هرچند به صورت ناقص - این تبیین‌ها نقطه شروعی قوی برای تبیین خاستگاه‌های تخریب محیط‌زیست به شمار می‌آیند. دوم، نظریه اجتماعی گیدنز توجه خاصی به بعد فضایی مکانی فرایندهای اجتماعی و روش‌های جغرافیایی کرده و توانسته است ماهیت جامعه‌شناختی شهرگرایی و جهانی‌شدن و نسبت آنها را با مسائل زیست‌محیطی بررسی کند. سوم، رویکرد تفهیمی - تفسیری گیدنز در نظریه اجتماعی و به دست دادن الگوهای علی متکثر برای بررسی فرایندهای اجتماعی، موجب شده که به موضوع نقش قدرت سیاسی و ایستارهای فرهنگی در تخریب محیط‌زیست نیز توجه شود (Goldblatt, 1996) و سرانجام اینکه تبیین گیدنز از خاستگاه‌های جنبش‌های اجتماعی زیست‌محیطی در نظریه اجتماعی ما را متوجه اهمیت بررسی ویژگی‌های دوگانه قدرت فرهنگی و سیاسی می‌کند. بک، مفهوم جامعه مخاطره‌آمیز را برای بازتاب تغییرات اجتماعی اساسی ارائه داد که مشکلات محیطی را به زندگی سیاسی و اجتماعی آورده است (Turner, 2006). آنچه موجب تمایز بک از سایر نظریه‌پردازان اجتماعی مدرن می‌شود،

اکوفمینیسم، به‌عنوان یکی از شعب فرعی فمینیسم که نگران موضوعات محیط‌زیستی است، نقش جنسیت را در روابط اجتماعی - محیط‌زیستی برجسته می‌کند. شاخه‌های مختلف اکوفمینیسم، از قبیل انواع روحانیت‌گرا و معنوی، مادی‌گرا و مقاومتی آن هر یک تحلیل انتقادی خاص خودش را از رابطه میان سرکوب زنان و به انحطاط کشاندن محیط‌زیست طبیعی عرضه می‌کند. آنچه در شاخه‌های مختلف اکوفمینیسم نقطه اشتراک این نظریه‌ها است، سخن از ارتباطی است که بین زنان و طبیعت قائل هستند (Warren, 2000).

بر پایه نظریه اکوفمینیسم زنان، حامی بالقوه سیاست‌های محیط‌زیستی هستند. اکوفمینیست‌ها بر این باورند که بین زنان و جنبش‌هایی که در راستای حفاظت از محیط‌زیست شکل گرفته‌اند، پیوستگی وجود دارد (Dunlup, 1978). مطابق رویکرد ذاتی اکوفمینیسم، پیوند زنان با طبیعت اجتناب‌ناپذیر است. در حقیقت، زنان به خاطر پاره‌ای ویژگی‌های ذاتی (نظیر فرزند آوری، مهربانی و عطف، مراقبت و ...) قرابت بیشتری با طبیعت که به‌نوعی، از همین ویژگی‌ها برخوردار است، دارند. این رویکرد، نقطه مقابل رویکرد برساخت‌گرایانه است که مدعی است جنسیت، برساخته‌ای اجتماعی است (Kalantari et al., 2007) و رابطه زنان با طبیعت در زمینه‌های اجتماعی خاصی برساخته می‌شود و درک رابطه زنان و مردان با طبیعت، نیازمند درک واقعیت مادی آنان (طبقه، کاست و نژاد) به همان اندازه جنسیت آنان است.

نظریه‌پردازان ارتباطات نیز نقش رسانه‌ها را در شیوه تفکر و رفتار افراد اساسی تلقی می‌کردند و معتقد بودند که رسانه در هدایت افراد جامعه به‌سوی تفکر و یا شیوه رفتار خاصی موافق با آنچه رسانه تبلیغ می‌کند، نقش اساسی بازی می‌کند (Surin, 2007: 310). نظریه مربوط به این گرایش فکری، نظریه «نظریه گلوله جادویی» یا نظریه «سوزن تزریقی» نامیده می‌شود. این نظریه با مفروض گرفتن «قدرت نامحدود پیام رسانه‌ها» و «شکندگی بالای مخاطب در برابر پیام‌های ارتباطی» تأثیر رسانه‌ها را مستقیم، فوری و قوی می‌داند. نظریه برجسته‌سازی حاکی از آن است که دستور کار عمومی انواع چیزهایی که مردم درباره آنها بحث می‌کنند، به آنها می‌اندیشند و نگرانی خود را ابراز می‌کنند، قویاً توسط رسانه‌های خبری که انتخاب می‌کنند، شکل می‌گیرد و جهت می‌یابد (Weimer & Joseph, 2005: 702).

گیدنز برخلاف برخی از جامعه‌شناسان، به موضوع‌های محیط زیستی و جایگاه طبیعت در نظریه اجتماعی خود توجه

فراهم‌سازی یک زندگی عقلانی و امن برای انسان‌ها انجامیده است.

نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده به‌عنوان یکی از پرکاربردترین نظریه‌های علوم رفتاری، در پژوهش‌های مختلف در تبیین رفتار و تعیین مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر آن مورد استفاده قرار گرفته است. نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده بر این فرض استوار است که افراد منطقی بوده و پیش از درگیری در عملی خاص پیامدهای آن را ارزیابی می‌کنند (Godin & Kok, 1996). بر اساس این نظریه قصد یا همان نیت افراد، پیش‌گویی کننده رفتار بوده و این سازه خود تحت تأثیر سه سازه مستقل نگرش، هنجارهای انتزاعی و کنترل رفتاری ادراک‌شده قرار می‌گیرد. نگرش، ارزیابی مثبت یا منفی فرد از انجام یک رفتار مشخص می‌باشد. هنجارهای انتزاعی نیز به فشارهای اجتماعی درک شده که ممکن است باعث شود فرد رفتار خاص را انجام دهد یا از آن سرباز زند، اشاره دارد (Ajzen, 2004) سرانجام، کنترل درک شده سختی یا آسانی متصور شده در خصوص اجرای یک رفتار ویژه است (Sandoghi & Raheli, 2016; Mazloomi Mahmoodabad et al., 2006) بدین صورت، مطابق این نظریه افراد در صورتی رفتاری با پیامدهای مثبت زیست‌محیطی انجام می‌دهند که نگرش مثبت به آن رفتار داشته باشند، دیگران از آنها انتظار آن عمل را داشته و آنها را این‌گونه حمایت کنند و خودشان را برای انجام آن رفتار و تمایل به آن قادر و توانمند ببینند (Klockner, 2013). در نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده تأثیر عوامل بیرونی نیز در نظر گرفته می‌شود. به‌عنوان نمونه، بر پایه این نظریه می‌توان استدلال کرد که رفتار زیست‌محیطی تحت تأثیر دامنه گسترده‌ای از عوامل خارج از کنترل فرد قرار می‌گیرد. بنابراین نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده شامل فشارهای رفتاری خارج از کنترل افراد نیز می‌باشد (Kaiser et al., 1999) و تبیین رفتارهای محیط‌زیستی با استفاده از این نظریه در تحقیقات (متعدد Taylor & Todd, 1997; Fielding et al., 2008; Klockner, 2013 & Botetzagias & Malesios, 2015) گواه بر این مدعاست.

با توجه به نظریه‌های معرفی‌شده، چارچوب نظری ترکیبی برای تبیین فرضیه‌های پژوهش به کار گرفته شده است. بحث مخاطرات در جامعه که امروز در دیدگاه نظریه‌پردازانی چون گیدنز و بک مورد تأکید قرار گرفته است، در کنار آموزه‌های رفتار برنامه‌ریزی‌شده می‌تواند برای تبیین فرضیه نگرانی محیط‌زیستی که همراه با نوعی ارزیابی از مخاطرات فرا روی

این است که وی به امکانات بالقوه فاجعه‌آمیز و دهشتناک تخریب محیط‌زیست جهانی که محور مسائل زیست‌محیطی است، پرداخته است (Goldblatt, 1996). به نظر بک، طبیعت و جامعه در جامعه صنعتی کلاسیک از هم جدا شده بودند، اما در جامعه صنعتی پیشرفته عمیقاً درهم‌تنیده شده‌اند (Ritzer, 2005).

جامعه مخاطره‌آمیز، جامعه‌ای است که در آن نگرانی افراد از آفات و بلایای طبیعی به سمت مخاطرات ناشی از فعالیت‌های انسانی که اغلب شکل جهانی و فراگیر دارند، جهت پیدا کرده است (Ghasemi, 2009). به‌زعم بک، مشکل و تناقض اساسی در جامعه معاصر، خطرات عظیم و بلایای وخیمی است که محصول جامعه‌اند، اما جامعه به‌تنهایی قادر به رفع آنها نیست (Beck, 1998) به نظر بک، در برابر خطرات هسته‌ای، شیمیایی و بیوتکنولوژیکی، دیگر امکان تصمیمات معتبر و مقتدر که توسط گروه‌هایی از متخصصان گرفته می‌شد، وجود ندارد، بلکه اقتدار در میان گستره عظیمی از گروه‌های اجتماعی پراکنده است، که ارتباط متقابل پیوسته آن‌ها می‌تواند جامعه را به سطح جدیدی از خود-انتقادی برساند (Frankel, 2003).

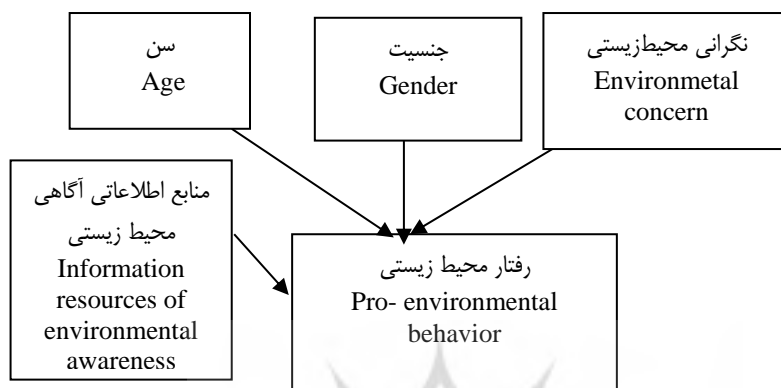
هرچند نوگرایی یا مدرنیته پیشرفته، جامعه مخاطره‌آمیز را به بار آورده که سرشار از مخاطرات و مصائب ناشی از نظام‌های عقلانی غیرانسانی و غیر عاطفی است، اما این امکان را نیز برای انسان‌ها پدید آورده که درباره خود و نظام روابط اجتماعی‌شان بازاندیشی کنند و در نتیجه خود و جامعه‌شان را بازسازی کنند (Ritzer & Goodman, 2011). به بیانی دیگر، «در مواجهه با مخاطرات جدید، دانش تکنیکی و علمی و پزشکی و بهداشتی موضوع موشکافی و بررسی بیشتر قرار گرفته‌اند». بک به دانش‌پژوهان به خاطر نقششان در خلق و حفظ جامعه مخاطره‌آمیز بسیار سخت می‌گیرد. به باور وی، اغراق نیست اگر بگوییم که علوم با توجه به نحوه برخوردشان با مخاطرات در حوزه‌های مختلف، حیثیت تاریخی مبتنی بر عقلانیتشان را تا اطلاع ثانوی بر باد داده‌اند (Beck, 1992).

در مجموع، می‌توان گفت که در اندیشه بک، تحولات صنعتی هم به افزایش مخاطرات به‌ویژه مخاطرات محیط‌زیستی و هم به کاهش اثربخشی دانش و دانشمندان در فراهم‌سازی یک زندگی عقلانی و امن برای انسان‌ها انجامیده است. در مجموع می‌توان گفت که در اندیشه بک، تحولات صنعتی هم به افزایش مخاطرات به‌ویژه مخاطرات محیط‌زیستی و هم به کاهش اثربخشی دانش و دانشمندان در

می‌تواند برای تبیین نقش جنسیت در رفتار محیط‌زیستی به کار گرفته شود. بر پایه نظریه‌های یادشده، با ارائه مدل تحلیلی و فرضیه‌های زیر این پژوهش به تحلیل رفتارهای محیط‌زیستی دانشجویان می‌پردازد.

بر پایه نظریه‌های یادشده، فرضیه‌های زیر در این پژوهش مورد تحلیل قرار می‌گیرند:

محیط‌زیست است، به کار گرفته شود. این دو نظریه‌پرداز، مخاطرات فراروی زندگی بشر به‌ویژه خطرات مرتبط با تخریب محیط‌زیست را به‌عنوان یکی از دغدغه‌های بشر امروز و نسل‌های آینده برشمردند. از آنجایی که نظریه اکوفمینیسم به موضوعات محیط‌زیستی با رویکرد جنسیتی می‌نگرد و تفاوت‌های رفتاری زنان و مردان را مورد تحلیل قرار می‌دهد، نیز

شکل ۱. مدل تحلیلی پژوهش

Figure 1. Analytical Model of Research

گرفته‌شده توسط میرفردی و همکاران (۲۰۱۷) و متغیر نگرانی محیط‌زیستی با استفاده از مقیاس محقق‌ساخته سنجیده شدند. برای سنجش متغیر رفتار محیط‌زیستی، از دو بعد مصرف انرژی و استفاده بهینه و استاندارد، استفاده شده است. برای تعیین اعتبار مقیاس رفتار محیط‌زیستی از اعتبار سازه به روش تحلیل عاملی استفاده شده است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، آزمون KMO برای رفتار محیط‌زیستی (۰/۹۰) است که بیانگر کفایت اندازه نمونه است. افزون بر این، شاخص مجذور کای، برای آزمون کرویت بارتل، برای سازه‌ها ($P < 0/001$) است که به لحاظ آماری معنی‌دار است و نشان می‌دهد که بین متغیرها همبستگی معنی‌داری وجود دارد. برای تعیین پایایی مقیاس رفتار محیط‌زیستی، از هماهنگی درونی ابزار به روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که مقدار آن برابر با ۰/۵۵ می‌باشد که با توجه به این که پرسشنامه استاندارد بوده و در مطالعات قبلی از پایایی مناسبی برخوردار بوده است، پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفت. اعتبار پرسشنامه نگرانی محیط‌زیستی و منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی به شیوه اعتبار صوری برآورد گردیده است و برای ارزیابی پایایی نیز از ضریب پایایی درونی (آلفای کرونباخ) استفاده شد که میزان آن برای مقیاس نگرانی محیط‌زیستی برابر با (۰/۷۴) و برای منابع اطلاعاتی

فرضیه‌های زیر در این پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند:

- بین نگرانی محیط‌زیستی و رفتار محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه شیراز رابطه معناداری وجود دارد.
- بین منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی و رفتار محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه شیراز رابطه معناداری وجود دارد.
- بین سن و رفتار محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه شیراز رابطه معناداری وجود دارد.
- زنان و مردان دانشجو در دانشگاه شیراز رفتار محیط‌زیستی متفاوتی دارند.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش، با رویکرد کمی، نوع توصیفی-تحلیلی (همبستگی) و روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری، کلیه دانشجویان دانشگاه شیراز بوده‌اند که با استفاده از فرمول کوکران، اندازه نمونه ۳۸۷ نفر به دست آمد، اما برای دستیابی به برآوردی دقیق‌تر، اندازه نمونه به ۴۰۰ نفر افزایش یافت. همچنین، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای متناسب با حجم برای دسترسی به نمونه‌ها استفاده شده است. متغیر رفتار محیط‌زیستی با استفاده از مقیاس رفتار محیط‌زیستی بکار

مقتضیات خاص اجتماعی، فرهنگی و شخصیتی خود برخورد متفاوتی نسبت به محیط‌زیست دارند (Kollmuss & Agyeman, 2002). این مقیاس برگرفته از کار میرفردی و همکاران (Mirfardi et al., 2017) می‌باشد. گزینه‌های جواب این متغیر در یک سنجه ۵ قسمتی شامل موارد «خیلی کم»، «کم»، «متوسط»، «نسبتاً زیاد» و «خیلی زیاد» بوده است که به ترتیب نمرات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ را به خود اختصاص داده‌اند. گویه‌های این مقیاس عبارت‌اند از:

آگاهی محیط‌زیستی برابر با ۰/۶۸ بوده است. در نهایت داده‌های پرسشنامه به وسیله نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق به شرح زیر ارائه می‌شوند:

رفتار محیط‌زیستی

رفتاری است که فرد در برخورد با محیط‌زیست از خود بروز می‌دهد و منظور از رفتار در اینجا، رفتار مسئولانه افراد نسبت به محیط‌زیست می‌باشد. افراد هر جامعه برحسب شرایط و

جدول ۱. گویه‌های سنجش متغیر رفتار محیط‌زیستی

Table 1. Items of Pro-environmental behavior measurement

No	گویه‌ها Items
1	تا چه اندازه از لامپ کم‌مصرف جهت روشنایی خانه استفاده می‌کنید؟ How often do you use energy-saving lamps at home?
2	تا چه اندازه هنگام شستشوی دست و صورت، شیر آب را که نیاز نداشته باشید، می‌بندید؟ How often do you shut off water when you do not need it while brushing your teeth?
3	تا چه اندازه هنگام حمام، دوش آب را زمانی که نیاز ندارید، می‌بندید؟ How often do you shut off water when you do not need it while taking a shower?
4	تا چه اندازه وقتی که از آبگرمکن استفاده نمی‌کنید، درجه آن را کم می‌کنید؟ How often do you turn down the water-heater temperature when you do not need it?
5	تا چه اندازه چراغ اضافی در منزل را خاموش می‌کنید؟ How often do you turn off unneeded lamps at home?
6	تا چه اندازه درجه حرارت وسایل گرمازا را برای صرفه‌جویی انرژی کم می‌کنید؟ How often do you turn down the temperature of heating devices to save energy?
7	تا چه اندازه برای صرفه‌جویی در مصرف انرژی در خانه و خوابگاه، از لباس گرم در فصل سرما استفاده می‌کنید؟ How often do you wear warm clothes at home or in the dormitory to save energy during cold seasons?
8	تا چه اندازه از وسایل استاندارد محیط‌زیستی استفاده می‌کنید؟ How often do you use environmentally friendly devices?
9	تا چه اندازه زباله‌های خود را تفکیک و مواد بازیافتی را جدا می‌کنید؟ How often do you properly manage waste and set aside recyclable materials?
10	تا چه اندازه هنگام گردش در محیط طبیعی از شاخ و برگ درختان و بوته‌ها برای پخت‌وپز و گرما استفاده می‌کنید؟ How often do you use tree branches or plants for cooking or making fire?
11	تا چه اندازه وسایل و لباس‌هایی را که استفاده نمی‌کنید جهت استفاده دوباره به دیگران می‌دهید؟ How often do you give the clothes you do not use anymore to other people?
12	تا چه اندازه از بطری‌های شیشه‌ای دوباره استفاده می‌کنید؟ How often do you re-use bottles made of glass?
13	تا چه اندازه زباله‌های را که در خیابان یا طبیعت ببینید، جمع‌آوری می‌کنید؟ How often do you dispose waste you see on streets or in nature?
14	تا چه اندازه بخاری اتاق‌هایی را که لازم نیست گرم باشد، خاموش می‌کنید؟ How often you turn off the heaters in rooms you do not use?

اعتقادات فرد را نسبت به محیط‌زیست نشان می‌دهد. این مقیاس محقق ساخته است و با بهره‌گیری از ادبیات نظری و پژوهشی توسط نگارندگان تدوین و پس از ارزیابی اعتبار و

نگرانی محیط‌زیستی

نگرانی‌های محیط‌زیستی اشاره به احساس یک فرد نسبت به مسائل محیط‌زیستی دارد و در واقع اصول ارزش‌ها و یا

روایی کل پرسشنامه در مطالعه مقدماتی، مورد استفاده قرار گرفت. گزینه‌های جواب در یک سنجه ۵ قسمتی شامل موارد «خیلی کم»، «کم»، «متوسط»، «نسبتاً زیاد» و «خیلی زیاد» بوده است که به ترتیب نمرات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ را به خود اختصاص داده‌اند. گویه‌های این مقیاس نگرانی نسبت به هر یک از موارد زیر را مورد سنجش قرار داده‌اند:

جدول ۲. گویه‌های سنجش متغیر نگرانی محیط‌زیستی

Table 2. Items of environmental concern variable measurement

No	گویه‌ها Items
1	کاهش گونه‌های گیاهی و جانوری The reduction of plant and animal species
2	استفاده بی‌رویه از انرژی تجدید ناپذیر (مانند نفت، گاز) Rampant consumption of non-renewable energies (e.g. oil, gas)
3	تخریب جنگل، گسترش بیابان و فرسایش خاک Forest destruction, expansion of deserts, soil decay
5	استفاده بی‌رویه از سموم و کود شیمیایی در کشاورزی و باغداری Rampant consumption of poisons and chemical fertilizers in agriculture and horticulture
5	از بین رفتن دریاچه‌ها و تالاب‌ها Destruction of rivers and wetlands
7	آلودگی آب، کم‌آبی و کاهش سطح آب‌های زیرزمینی Water pollution, drought, declining degrees of underwater resources
8	آلودگی هوا و تخریب لایه اوزون Air pollution and ozone layer depletion

اطلاعاتی زیر برای کسب آگاهی محیط‌زیستی مورد سنجش قرار گرفته است:

یافته‌های پژوهش

الف: یافته‌های توصیفی

بر اساس جدول شماره یک و شماره دو بیشتر دانشجویان مورد مطالعه زن بودند که ۰/۵۱ را به خود اختصاص داده‌اند همچنین اکثر بیشتر دانشجویان (۸۶/۶ درصد) در گروه سنی ۱۸-۲۷ قرار داشته‌اند. کمترین سن پاسخگویان ۱۸ سال و بیشترین سن آنها برابر با ۴۴ سال می‌باشد و انحراف معیار برابر با ۴/۳۷ است.

منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی:

منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی مجموعه‌ای از ابزارهایی هستند که طراح مجموعه‌ای از راه‌حل‌ها برای کاهش و تأثیرات مخرب محیط‌زیستی هستند و افراد را از مسائل محیط‌زیستی آگاه می‌کنند (Kellstedt et, al, 2008) این مقیاس برگرفته از کار صالحی و پازوکی‌نژاد (۲۰۱۴) بوده است. گزینه‌های جواب در یک سنجه ۵ قسمتی شامل موارد «اصلاً»، «به‌ندرت»، «تا حدودی»، «اغلب اوقات» و «همیشه» بوده است که به ترتیب نمرات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ را به خود اختصاص داده‌اند. در این طیف میزان بهره‌گیری هر یک از منابع

جدول ۳. داده‌های توصیفی مربوط به سن و جنسیت دانشجویان

Table 3. Descriptive data of age and gender of the students

متغیر Variable	رده Level	فراوانی Frequency	درصد Percent
جنسیت Gender	مرد Man	196	49
	زن Woman	204	51
	کل Total	400	100
سن Age	18-27	342	85.5
	28-36	53	13.3
	37-44	5	1.2
	کل Total	400	100

کرده‌اند که به‌طور متوسط از منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی استفاده می‌کنند. ۳۰/۸ درصد از پاسخگویان میزان استفاده خود از منابع یادشده را کم بیان کرده‌اند و ۱۷/۵ درصد از دانشجویان نیز میزان استفاده خود از این منابع را زیاد بیان کرده‌اند.

با توجه به جدول زیر بیشتر دانشجویان (۶۰/۵ درصد) رفتار مسئولانه متوسطی نسبت به محیط‌زیست دارند که تعداد آنان برابر با ۲۴۲ نفر می‌باشد. بیشتر دانشجویان (۷۳/۳ درصد) نگرانی محیط‌زیستی زیادی دارند که تعداد آنان برابر با ۲۹۳ و ۷۳/۳ درصد می‌باشد همچنین ۲۰۳ نفر از دانشجویان بیان

جدول ۴. توصیفی مربوط به رفتار محیط‌زیستی، نگرانی محیط‌زیستی و منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی

Table 4. Descriptive data of pro-environmental behavior, Environmental concern and information resources of environmental awareness

درصد Percent	فراوانی Frequency	سطوح متغیر Variable levels	
0.2	8	کم Little	رفتار محیط‌زیستی Pro-environmental behavior
60.5	242	متوسط Medium	
37.5	150	زیاد High	
12.3	49	کم Little	نگرانی محیط‌زیستی Environmental concern
14.5	58	متوسط Medium	
73.3	293	زیاد High	
30.8	123	کم Little	منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی Information resources of environmental awareness
50.7	203	متوسط Medium	
17.5	74	زیاد High	

رفتار محیط‌زیستی آنان در سطح ۰/۰۱۶ خطای معناداری وجود دارد. این تفاوت در سطح ۹۵ درصد اطمینان معناداری است و نشانگر این است که تفاوت اگرچه معنادار است، ولی زیاد نیست و مردان دانشجو در اندازه محسوسی از رفتار محیط‌زیستی مسئولانه‌تری نسبت به زنان دانشجو برخوردارند.

ب: آمار استنباطی
برای بررسی این که آیا تفاوت معناداری بین میانگین نمرات زنان و مردان و رفتار محیط‌زیستی آنان وجود دارد یا خیر، از آزمون تی مستقل استفاده شده است. بر اساس نتایج جدول شماره ۳، تفاوت معناداری بین میانگین نمرات زنان و مردان

جدول ۵. آزمون تفاوت معناداری رفتار محیط‌زیستی دانشجویان برحسب جنسیت (با آزمون تی نمونه‌های مستقل)

Table 5. The results of Compare mean Analysis of pro- environmental behavior according gender (via Independent Sample t-test T-Test)

Sig	T	انحراف معیار SD	میانگین Mean	تعداد Frequency	جنس (متغیر مستقل) Gender (Independent Variables)
0.016	2.42	7.73	48.3	204	زن Woman
		7.80	50.1	196	مرد Man

۰/۲۲۳ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ رابطه معناداری وجود دارد. نتایج این آزمون، نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنادار در سطح ۹۹ درصد، بین دو متغیر منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی و رفتار محیط‌زیستی می‌باشد. همچنین با توجه به مقدار ضریب همبستگی ۰/۲۷۹ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ بین سن و رفتار محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه شیراز رابطه معناداری وجود دارد. به بیان دیگر هرچه سن افزایش می‌یابد، به همان تناسب رفتار محیط‌زیستی مسئولانه نیز تقویت می‌یابد. نتیجه آزمون آنوا نیز تفاوت در رفتار محیط‌زیستی دانشجویان با رده‌های سنی را نشان داد.

یافته‌های تحقیق نشان داد که با توجه به مقدار ضریب همبستگی ۰/۲۵۰ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ بین نگرانی محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه شیراز و رفتار محیط‌زیستی آنان رابطه معناداری وجود دارد. نتایج این آزمون، نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنادار در سطح ۹۹ درصد، بین دو متغیر نگرانی محیط‌زیستی و رفتار محیط‌زیستی می‌باشد. هرچه نگرانی محیط‌زیستی پاسخگویان افزایش یابد، به همان نسبت نیز رفتار محیط‌زیستی آنها مسئولانه‌تر است. بین دو متغیر منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی و رفتار محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه شیراز با توجه به مقدار ضریب همبستگی

جدول ۶. نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل و رفتار محیط‌زیستی دانشجویان

Table 6. The results of Pearson Correlation of independent variables with pro- environmental behavior of the students

سطح معناداری Sig. (P value)	ضریب همبستگی پیرسون Pearson Correlation (R.)	نام متغیر مستقل Independent Variables
0.000	** 0.250	نگرانی محیط‌زیستی Environmental concern
0.000	** 0.229	منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی information resources of environmental awareness
0.000	** 0.279	سن Age

جدول ۷. آزمون تفاوت معناداری رفتار محیط‌زیستی دانشجویان برحسب رده سنی (با آزمون آنوا)

Table 7. The results of Compare mean Analysis of pro-environmental behavior according to the age level via One way Anova

Sig	F	انحراف معیار SD	میانگین Mean	تعداد Number	رده سنی (سال) Level (Age)
0.000	12.70	7.50	48.52	342	18-27
		7.41	53.41	53	36-28
		7.86	57.40	5	37-44
		7.71	49.28	400	کل Total

بیشترین همبستگی تفکیکی را با رفتار محیط‌زیستی از خود نشان می‌دهد، متغیر سن است. در واقع این متغیر به‌تنهایی قادر به تبیین ۲۷/۹ درصد از علت رفتار محیط‌زیستی افراد مورد مطالعه است؛ بنابراین، در این پژوهش متغیر سن مهم‌ترین متغیر اثرگذار در رفتار محیط‌زیستی به شمار می‌آید. مقدار بتا در این رابطه برابر با ۰/۲۶ است. به این معنی که با افزایش یک واحد به سن، به میزان ۰/۲۶ نمره به رفتار محیط‌زیستی مسئولانه دانشجویان افزوده می‌شود. در دومین مرحله، متغیری

برای بررسی و شناخت مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار در رفتار محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه شیراز، از رگرسیون چند متغیره به روش گام‌به‌گام استفاده شده است. در این مرحله، دو متغیر (نگرانی محیط‌زیستی، جنسیت و سن) وارد معادله رگرسیونی شدند که از بین آنها دو متغیر (سن و نگرانی محیط‌زیستی) در معادله رگرسیونی به‌عنوان مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر رفتار محیط‌زیستی دانشجویان باقی ماندند. نتایج نشان می‌دهد که در نخستین مرحله، متغیری که

در مرحله سوم متغیری که بیشترین تأثیر را بر رفتار محیط‌زیستی گذاشته است، منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی دانشجویان است. با وارد شدن این متغیر در معادله رگرسیونی، مقدار R^2 به ۰/۱۷۰ رسیده است که بر این اساس، مقدار ۰/۳۵ به مقدار R^2 افزوده است.

که بیشترین تأثیر را بر رفتار محیط‌زیستی گذاشته است، نگرانی محیط‌زیستی دانشجویان است. با وارد شدن این متغیر در معادله رگرسیونی، مقدار R^2 به ۰/۱۳۵ رسیده است که بر این اساس، مقدار ۰/۰۵۷ به مقدار R^2 افزوده است. مقدار بتا بیانگر آن است که با افزایش یک واحد به نگرانی محیط‌زیستی، ۰/۲۳ نمره به نمره رفتار محیط‌زیستی مسئولانه افراد افزوده می‌شود.

جدول ۸. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره متغیرهای تأثیرگذار بر روی رفتار محیط‌زیستی

Table 8. The results of multiple Regression analysis of independent variables influencing pro-environmental behavior

Beta	B	t	sig	R2	R	متغیر Variable	مرحله Stage
0.24	0.42	5.11	0.000	0.078	0.279	سن Age	1
0.24	0.20	5.19	0.000	0.135	0.367	نگرانی محیط‌زیستی Environmental concern	2
0.19	0.31	4.09	۰,۰۰۰	0.170	0.413	منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی Information resources of environmental awarenes	3

بلائیای طبیعی به سمت مخاطرات ناشی از فعالیت‌های انسانی، که اغلب شکل جهانی و عالم‌گیر دارند، جهت داده شده است و این انتقال نشانه ظهور سیاست محیط‌زیستی و علائق محیط‌زیستی است؛ بنابراین می‌توان استدلال کرد نگرانی از وجود مخاطرات ناشی از فعالیت‌های انسانی و از بین رفتن مراتع، جنگل‌ها، به وجود آمدن آلودگی‌های محیط‌زیستی، فرسایش خاک، بیابانی شدن و ... باعث توجه هرچه بیشتر افراد به رفتارهای محیط‌زیستی مسئولانه شده است. با این وجود، همان‌گونه که نتایج رگرسیون نشان داد تأثیر متغیر نگرانی محیط‌زیستی کمتر از متغیر سن بوده است. این یافته نشانگر این است که میزان تأثیر نگرانی محیط‌زیستی بر رفتار محیط‌زیستی، در حد انتظار، نیست و ممکن است نگرانی محیط‌زیستی برخی از شهروندان را به کنشگری و رفتار مسئولانه محیط‌زیستی نکشاند.

یافته‌های پژوهش نشان داد که بین سن و رفتار محیط‌زیستی همبستگی مثبت و معناداری برخوردار است. این یافته با نتایج پژوهش میرفردی و همکاران (۲۰۱۷) و کاسالو و اسکاریو (۲۰۱۸) همخوانی دارد و نشان می‌دهد که افراد با سنین بالاتر رفتار مسئولانه‌تری را نسبت به محیط‌زیست دارند. همان‌گونه که در جدول شماره ۵ نشان داده شد، دانشجویان با رده سنی بالاتر رفتار محیط‌زیستی مسئولانه‌تری داشته‌اند. دانشجویان با سنین بالاتر معمولاً در مقاطع تحصیلات تکمیلی

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه بر آن بوده است تا رابطه بین متغیرهایی چون جنسیت، سن، استفاده از منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی و نگرانی محیط‌زیستی، از یک سو و رفتار محیط‌زیستی دانشجویان را از سوی دیگر مورد بررسی قرار دهد. یافته‌های پژوهش نشانگر همبستگی مستقیم و معنادار بین نگرانی محیط‌زیستی و رفتار محیط‌زیستی (مسئولانه) است. این یافته با نتایج پژوهش‌های انجام‌گرفته توسط تام و چان (۲۰۱۷)، نعیمی و همکاران (۲۰۱۸)، سلیمان پورعمران و همکاران (۲۰۱۷) و متقی و گویمی (۲۰۱۳) که در آن‌ها نگرانی محیط‌زیستی با رفتار محیط‌زیستی رابطه مستقیم و معناداری داشت، همخوانی دارد. این یافته با مدل رفتار برنامه‌ریزی شده که به‌عنوان نظریه مبنایی استخراج فرضیه بوده، همخوانی دارد و نشانگر این است که نگرش و رفتار ادراک شده در شکل‌گیری رفتار نقش مهم و بسزایی دارد؛ بنابراین، مطابق این نظریه افراد در صورتی رفتاری با پیامدهای مثبت زیست‌محیطی انجام می‌دهند که نگرش مثبت به آن رفتار داشته باشند، دیگران از آنها انتظار آن عمل را داشته و آنها را این‌گونه حمایت کنند و خودشان را برای انجام آن رفتار و تمایل به آن قادر و توانمند ببینند. این یافته همچنین با نظریه نظریه‌پردازی چون بک و گیدنز همخوانی دارد. بنا به نظر بک و گیدنز، جامعه مخاطره‌آمیز، جامعه‌ای است که در آن نگرانی افراد از آفات و

نتایج تحقیق گویای این مطلب می‌باشد که میزان استفاده از منابع اطلاعاتی آگاهی محیط‌زیستی با رفتار محیط‌زیستی دانشجویان همبستگی مثبت و معناداری دارد و این رفتار را تحت تأثیر قرار می‌دهد. نظریه برجسته‌سازی حاکی از آن است که انواع چیزهایی که مردم درباره آنها بحث می‌کنند، به آنها می‌اندیشند و نگرانی خود را ابراز می‌کنند تا اندازه زیادی توسط رسانه‌های خبری که انتخاب می‌کنند، شکل می‌گیرد و جهت می‌یابد. در این زمینه می‌توان استدلال نمود که اطلاع و آگاهی از مسائل محیط‌زیستی، باعث توجه بیشتر افراد به رفتار محیط‌زیستی‌شان می‌شود زیرا هرچه افراد اطلاعات بیشتری از نتایج رفتار خود بر طبیعت داشته باشند، به همان نسبت رفتار محیط‌زیستی مسئولانه‌تری را در پیش می‌گیرند. یافته‌های این پژوهش با نتایج پژوهش نصرتی و همکاران (۲۰۱۷) همخوانی دارد و همبستگی مثبت و معنادار را بین دو متغیر نشان می‌دهد. با توجه به نتایج مطالعه که اهمیت نگرانی محیط‌زیستی را در شکل دادن رفتار محیط‌زیستی نشان داد، پیشنهاد می‌شود حساس‌سازی و آگاهی‌بخشی به مردم درباره مخاطرات ناشی از تخریب محیط‌زیست به‌گونه‌ای باشد که منجر به ترغیب مردم به رفتار مسئولانه شود. به‌بیان دیگر، صرف نگرانی محیط‌زیستی به رفتار محیط‌زیستی مسئولانه نمی‌انجامد بلکه نگرانی محیط‌زیستی فعالانه می‌تواند در این زمینه نقش آفرین باشد. در این راستا، پیشنهاد می‌شود در برنامه‌های آموزشی و فرهنگی (توسط نهادهای آموزشی و رسانه‌ها) موضوع مخاطرات محیط‌زیستی و پیامد آن برای زیست‌بوم نسل کنونی و نسل‌های آینده بیشتر مورد توجه قرار گرفته تا از این قبل به حساس‌سازی جامعه هدف - کنشگران انسانی در مورد محیط‌زیست و ضرورت حفظ آن اهتمام لازم انجام پذیرد و این نگرانی به رفتار محیط‌زیستی مسئولانه منجر شود.

با توجه به نقش جنسیت بر رفتارهای زیست پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های آموزشی منسجم و کارشناسانه با ملاحظه شرایط سنی و نسلی تدوین تا توسط نهادهای اجتماعی شامل خانواده، مراکز و مؤسسات آموزشی و رسانه‌های جمعی از بدو تولد کودکان در خانواده اجرا شود. این نهادها می‌توانند نقش تکمیلی داشته باشند. نظر به اهمیت نقش مادران برای تقویت رفتار محیط‌زیستی مسئولانه فرزندان و اعضای خانواده، نهادهای محله‌ای و آموزشی می‌توانند در این زمینه نقش مهمی داشته باشند.

قرار دارند و داشتن رفتار محیط‌زیستی به دلیل تحصیلات و دانش بالاتر و دغدغه‌مندی ناشی از تجربه زیسته بیشتر در پیوند با مشکلات محیط‌زیستی تا اندازه زیادی قابل تحلیل است. تعقل و دوراندیشی نسبت به محیط‌زیست در افراد با سنین بالاتر تا اندازه زیادی بیش از دانشجویان جوان است. افزون بر تجربه سنی در بین افراد با سنین بالاتر در جامعه؛ دانشجویان با سنین بالاتر در کنار تجربه زیسته بالاتر از دانش بیشتر و مؤثرتری پیرامون محیط‌زیست برخوردارند و این تجربه و دانش در تقویت رفتار محیط‌زیستی مسئولانه اثرگذار است.

تحقیق گویای این است که رفتار محیط‌زیستی دانشجویان با توجه به جنسیت آنها از تفاوت معناداری برخوردار است. این یافته با نتایج پژوهش میرفردی و همکاران (۲۰۱۷)؛ احمدی و همکاران (۲۰۱۷) و کاسالو و اسکاریو (۲۰۱۸) همخوانی دارد و تفاوت معناداری را بین رفتار محیط‌زیستی زنان و مردان دانشجو نشان می‌دهد. با توجه به نمره میانگین دانشجویان زن و مرد و میزان تفاوت معناداری آنها (در سطح ۹۵ درصد)، می‌توان استدلال کرد که تفاوت بین زنان و مردان در زمینه رفتار محیط‌زیستی قابل توجه نیست و رفتار افراد جامعه (از جمله دانشجویان) تنها متأثر از جنسیتشان نیست و پارامترهای دیگری در کنار جنسیت؛ و احتمالاً تأثیرگذارتر از ویژگی‌های جنسیتی؛ رفتار محیط‌زیستی افراد را شکل می‌دهند. اگرچه بر اساس نظریه اکوفمینیسم زنان مراحل جامعه‌پذیری متفاوتی را نسبت به مردان طی می‌کنند و این تفاوت منجر به شکل‌گیری روحیه و در نهایت رفتار محیط‌زیستی متمایز آنها می‌شود، اما از آنجاکه این نظریه در اکثر تحقیقات درباره زنان خانه‌دار و متأهل بکار گرفته شده و افراد مجرد و دانشجویان را مورد توجه قرار نداده است، ممکن است برای دانشجویان که بیشتر مجرد هستند، قابلیت کاربرد تحلیلی نداشته باشد. می‌توان گفت که احتمالاً به دلیل تفاوت جامعه مورد مطالعه این پژوهش با جامعه مورد مطالعه پژوهش‌های با رویکرد اکوفمینیسم، ادعای تحلیلی نظریه یادشده در تحقیق حاضر تأیید نشده است. شرایط نسلی و تجربه‌های زیسته دانشجویان دختر سبک متمایزی از رفتار محیط‌زیستی را نسبت به زنان متأهل و خانه‌دار برای آنها شکل می‌دهد. به‌بیان دیگر، نوع ارزیابی و رویارویی زنان خانه‌دار و متأهل با محیط‌زیست؛ واقع‌بینانه‌تر و مسئولانه‌تر است.

نتیجه اینکه نگرانی محیط‌زیستی (نمود تجربه زیسته و اندیشه درباره محیط‌زیست) و سن (بازه زمانی تجربه زیسته) افراد، نقش مهمی در رفتار محیط‌زیستی دارند.

References

- Abaszade, M. & Karimzade, S. (2017). "Women's position on environment: a qualitative approach". *Journal of Social Problems of Iran*, 8(2), 122-150. [In Persian].
- Aghili, M. Khoshfar, G. & Salehi, S. (2009). "Social Capital and Environmental Responsible Behaviours in the North of Iran (Case Study: Gilan, Mazandaran and Golestan Provinces)". *Journal of Agricultural Sciences and Natural Resources*, 16(1), 236-250. [In Persian].
- Ahmadi, A. Meshkini, Gh. & Saber Demirchi, H. (2017). "Investigating the relationship between gender and environmental citizenship (case study of tehran 3rd, 11th and 19th Districts)". *Women's Studied*, 8(21), 1-18. [In Persian].
- Ajzen, I. (2004). "Constructing a TpB questionnaire: conceptual and methodological considerations". available at: pdfs.semanticscholar.org/0574/b20bd58130dd5a961f1a2db10fd1fcbae95d.pdf.
- Banifatemeh, H. Roostae, Sh. Alizadeh Aghdam, M. & Hosseinnejad, F. (2013). "The Steady of Relation between Social Capital and Environmental Life Styles among Citizens of Tabriz City". *Economis Sociology and Development*, 1 (2), 32-56. [In Persian].
- Barber, N. Taylor, C. & Strick, S. (2009). "Wine consumers' environmental knowledge and attitudes: Influence on willingness to purchase". *International Journal of Wine research*, 1(1), 59-72. doi: 10.2147/Ijwr.s4649.
- Barry, J. (2001). "Environmental and social theory", Translated by Hassan Snoopy & Nayereh Tavakoli, Tehran: department of environment, the first edition. [In Persian].
- Beck, U. (1992). "Risk Society: Towards a New Modernity", London: Sage.
- Beck, U. (1998). "Risk society revisited: theory, politics and research programs", in adam, B.Y.
- Botetzagias, L. Dima, A.F. Malesios, C. (2015). "Extending the theory of planned behavior in the context of recycling: the role of moral norms and of demographic predictors resources, *Resources, Conservation and Recycling*, 95, 58-67.
- Casaló, L. V. & Escario, J. J. (2018). "Heterogeneity in the association between environmental attitudes and pro-environmental behavior: a multilevel regression approach". *Journal of Cleaner Production*, 175, 155-163.
- Chan, R. Y. (2001). "Determinants of Chinese consumers' green purchase behavior". *Psychology & Marketing*, 18(4), 389-413. doi: 10.1002/mar.1013.
- Dankelman, I. (2005). "Women: agent of changes for the environment". www.aaws07.org/english3/speech/5.2.IreneDankelman.pdf accessed on 07/05/2013
- Davidson, D. J. & Freudenburg, W. R. (1996). "Gender and environmental risk concerns": A review and analysis of available research. *Environment and behavior*, 28(3), 302-339.
- Dunlap, R. E. and Van Liere, K. D., (1978). "The new environmental paradigm: A proposed measuring instrumental and preliminary results". *Journal of Environmental Education*, 9, (10) pp. 10-19.
- Fielding, K. S. McDonald, R. Louis, W. R. (2008). "Theory of planned behavior, identity and intentions to engage in environmental activism". *Journal of Environmental Psychology*, 28 (4), 318-326.
- Frankel, J. A. (2003). "The environment and Globalization", NBER Working Paper No. 10090
- Fransson, N. & Gärling, T. (1999). "Environmental Concern: Conceptual Definitions, Measurement Methods and Research Findings". *Journal of Environmental Psychology*, 19 (4), 369-382.
- Frytyev, K. (2010). "Hidden ties: Combining the Biological, Cognitive and Social Spheres of Life in Sustainability". Translated by Mohammad Hariri Akbari, Tehran: Ney. [In Persian]
- Ghaderi, N. Choupani S. & Salehi, S. (2015). "A Study of Social Factors affecting on

- Environmental Attitudes and Behavior in the Marivan City”, *Zanko Medical Science*, 16 (48): 10-18.
- Ghasemi, M. A. (2009). “Risk Society and Its Implications to Strategic Studies”. *Strategic Studied Quarterly*, 12(45): 27-47. [In Persian].
- Giddens, A. (2001). “*Runaway World How Globalization is Reshaping Our Lives*”. translated by Ali Asghar Saeedi and Yousef Haji Abdolvahab, Tehran: Publication of Science and Technology, First Edition.
- Godin, G. & Kok, G. (1996). “The model of planned behavior: a review of its applications to health related behaviors”. *American Journal of Health Promotion*, 11(2) 87-98.
- Goldblatt, D. (1996). “*Social Theory and the Environment*”, Cambridge: Polity Press.
- Guillén, M. Moreno Serrano, R. & Toro, F. (2019). “Who pollutes more? Gender differences in consumptions patterns”. *IREA-Working Papers*, 2019, IR19/06.
- Hajizadeh-Meymandi, M. Sayar-Khalag, H. Shokohefar, K. (2015). “ultural and environmental factors among residents in Yazd”. *Quarterly Journal of Socio - Cultural Development Studies*. 3 (3). Pp. 9-32. [In Persian].
- Hedlund, T. (2011). “The impact of values, environmental concern, and willingness to accept economic sacrifices to protect the environment on tourists’ intentions to buy ecologically sustainable tourism alternatives”. *Tourism and Hospitality Research*, 11(4), 278-288. doi: 10.1177/1467358411423330.
- Hunter, L. M. Hatch, A. Johnson, A. (2004). “Cross-national gender variation in environmental behaviors”. *Social Science Quarterly*, 85, 677-694.
- Kaiser, F. G. Wölfling, S. & Fuhrer, U. (1999). “Environmental attitude and ecological behavior”. *Journal of environmental psychology*, 19(1), 1-19.
- kalantari, Kh. Shabanali, H. Asadi, A. & H. Movahed Mohamadi., (2007). “Investigating factors affecting environmental behavior of urban residents, a case study in Tehran city”. *American Journal of Environmental Sciences*, 3 (2): 67-74.
- Kellstedt, P. Zahran, S. & Vedlitz, A. (2008). “Personal efficacy, the Information environment, and attitudes toward global warming and climate change in the United States”. *Risk Analysis*, 28 (1): 113-128. doi:10.1111/j.1539-6924.2008.01010.x.
- Klockner, A. CH. (2013). “A comprehensive model of the psychology of environmental behavior- a meta-analysis”. *Global Environmental Change*, 23 (5), 1028–1038.
- Kollmuss, A. & Agyeman, J. (2002). “Mind the gap: why do people act Environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior? ”. *Environmental education research*, 8(3), 239-260. doi:13504620220145401/10/1080.
- Mahdavi. S. M. Vaziri, R. (2010). “A survey on the effect of social-cultural factors on the university student's attitude-science and research in 2009”. *Social Research*, 3 (7): 19-46. [In Persian].
- Mazloomi MahmoodAbad, S. Mehri, A. Morovati SharifAbad, M. A. & Fallahzadeh, H. (2007). “Application of extended model of planned behavior in predicting helmet wearing among motorcyclist clerks in Yazd (2006) ”. *Birjan university of Medical Science*, 14(4), 9-15. [In Persian].
- Millfont, T.L. Duckitt, J, & Cameron, L.D. (2006). “A Cross-cultural study of environmental motive concerns and their implications for proenvironmental behavior”. *Journal of Environmental and Behavior*, 38(6), PP. 745-767.
- Mirfardi, A. Heydari, A. & Damsaz, T. (2017). “Study the effect of responsibility on the environmental behavior by media mediating (Case study: Ahvaz) ”. *Journal of Environmental Education and Sustainable Development*, 6 (1), 58-65. [In Persian].
- Motaghi, A. Hemati Goyomi, Z. (2013). “Tourism and the Environment: (Review of opportunities, environmental concern and environmental behaviors among

- tourists of Bushehr) ". *Tourist Planning and Development*, 1(3), 148- 165. [In Persian].
- Naeimi, R. Mousapour, K. & Rezaei, R. (2018). "Analysis of Environmental Factors Affecting Environmental Conservation Behavior of Villagers in Baghmalek Township". *Khuzestan Province, Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 14(1), 1-22.
- Nosrati, F. Serajzadeh, H & Dehool, M. (2016). "Sociological explanations of environmental behavior (Case Study: Tehran citizens)". *Sustainable Development Geographical Environment*, 1(1), 1-18. [In Persian]
- Pazokinejad, Z. & Salehi, S. (2014). "An Analysis of Social Factors Influencing Studentsâ Environmental Attitudes and Performance". *Journal of Applied Sociology*, 25(3), 71-88. [In Persian].
- Pisano, I. & Lubell, M. (2017). "Environmental behavior in cross-national perspective: A multilevel analysis of 30 countries". *Environment and Behavior*, 49(1), 31-58.
- Ritzer, G. & Goodman, D. (2011). "*Modern Sociology Theory*, McGraw-Hill publisher", Translated by Khalil Mirzaee and Abbas Lotfizadeh, Tehran: Sociologists Publishing, First Edition. [In Persian].
- Ritzer, G. (2005). "*Contemporary Sociological Theory*, Alfred a Knopf Inc publisher", Translated by Mohsen Solati, Tehran, Scientific publication, Fourth edition. [In Persian].
- Salehi, S. (2010). "*People and the environment: A Study of Environmental Attitudes and Behavior in Iran*", Lambert Academic Publishing. [In Persian].
- Salehi, S. (2017). "The effect of parenting styles of parents on children's environmental behavior". *Environmental Natural Resources and Sustainable Development studies Journal*, 1(2): 104-93. [In Persian].
- Salehi, S. Emamgholi, L. (2013). "Effect of Social Capital on Environmental Behavior Case Study: Kurdistan Province". *Iranian Sociological association*, 13 (4): 92-120. [In Persian].
- Sandoghi, A. & Raheli, H. (2017). "Extending the model of planned behavior to predict the intention of producing organic Products Among Isfahan Cucumber Greenhouse owners by moral norm variable". *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development*, 15(47), 961-974. [In Persian].
- Schlegelmilch, B. B. Bohlen, G. M. & Diamantopoulos, A. (1996). "The link between green purchasing decisions and measures of environmental consciousness". *European Journal of marketing*, 30 (5), 35-55. doi: 03090569610118740/10/1108.
- Shiraz university (2018). "An Internal Report of Students Statistics", Education office in: <http://shirazu.ac.ir/fa/Amuzesh/Courses>.
- Soleiman Pouromran, M. Alidadiyani, F. & Sodagar, H. (2017). "Globalization, politics and environmental literacy: a history of schools and environmental theorists", *Environment*, 2 (58): 43-56. [In Persian].
- Stern, P. C. Dietz, T. & Kalof, L. (1993). "Value orientations, gender, and environmental concern". *Environment and Behavior*, 25(5): 322-348.
- Surin, W. & Tankard, J. (2007). "Communication Theories (origins, methods and suses in the mass media) ", translated by Alireza Dehghan, Tehran: Tehran University Press. [In Persian].
- Tam, K. P. & Chan, H. W. (2017). "Environmental concern has a weaker association with pro-environmental behavior in some societies than others: A cross-cultural psychology perspective". *Journal of Environmental Psychology*, 53: 213-223.
- Taylor, S. Todd, P. (1997). "Understanding the determinants of consumer composting behavior". *Journal of Applied Social Psychology*, 27(7), 602-628.
- Turner, B. S. (1994). "*Orientalism, Postmodernism and Globalism*", London & New York: Routledge.
- Turner, B. S. (2006). "*The Cambridge Dictionary of Sociology*", Cambridge University Press.
- Warren, K. J. (2000).___"*Ecofeminist Philosophy: A Western Perspective on*

- What It Is and Why It Matters*”, Rowman & Littlefield Publishers: Newyork.
- Weimer, R. & Joseph R. (2005). “*Mass media research: an Introduction*”, Translated by Kavous Sayyed Emami, Tehran: Soroush Publications. [In Persian].
- Xiao, C. McCright, A. M. (2015). “Gender differences in environmental concern: Revisiting the institutional trust hypothesis in USA”. *Environment and Behavior*, 47, 17-37. doi:10.1177/0013916513491571.
- Zelezny, C. Chau, P. & Aldrich, C. (2000). “Elaborating on gender differences in environmentalism statistical data included”. *Journal of Social Issues*, 56(3): 1-18.

